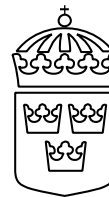

Regeringens proposition

2021/22:74

En utvidgad rätt till återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar

Prop.
2021/22:74

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 16 december 2021

Morgan Johansson

Max Elger
(Finansdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Enligt nuvarande regler har en försäkringstagare inte lagstadgad rätt att få en individuell livförsäkring återköpt av försäkringsföretaget om försäkringsavtalet ingåtts före den 1 januari 2006. En försäkringstagare har inte heller rätt att överföra (flytta) värdet av en sådan försäkring till en annan försäkring om försäkringsavtalet ingåtts före den 1 juli 2007.

I propositionen behandlas frågor om en utvidgad rätt till återköp och flytt av individuella livförsäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken, vilket i dag utgörs av fond- och depåförsäkringar. Det föreslås att den lagstadgade rätten till återköp och flytt ska gälla oavsett när ett fond- och depåförsäkringsavtal har ingåtts. Det föreslås vidare att bestämmelserna i försäkringsrörelselagen om avgifter vid återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar ska tillämpas även i fråga om sådana försäkringsavtal som har ingåtts före den 1 juli 2007.

Därutöver föreslås ändringar i årsredovisningslagen och i lagen om årsredovisning i försäkringsföretag som endast avser rättelser av felaktiga hänvisningar.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2022.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	4
2.1	Förslag till lag om ändring i försäkringsavtalslagen (2005:104)	4
2.2	Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)	5
2.3	Förslag till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554)	6
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag	8
3	Ärendet och dess beredning	9
4	Bakgrund	10
4.1	Allmänt om livförsäkring	10
4.2	Tjänstepensionsförsäkring och privat pensionsförsäkring	11
4.3	Traditionell försäkring, fondförsäkring och depåförsäkring	11
4.4	Företagsformer på försäkringsmarknaden	12
4.5	Distribution av livförsäkringar	13
4.6	Rätten till återköp och flytt av försäkringssparande	13
5	En utvidgad rätt till återköp och flytt av fond- och depåförsäkring	15
6	Avgifter vid återköp och flytt	19
7	Justeringar i årsredovisningslagen och i lagen om årsredovisning i försäkringsföretag	20
8	Ikraftträdande	21
9	Förslagets konsekvenser	21
10	Författningskommentar	29
10.1	Förslaget till lag om ändring i försäkringsavtalslagen (2005:104)	29
10.2	Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)	30
10.3	Förslaget till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554)	30
10.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag	31
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian	33
Bilaga 2	Promemorians lagförslag	34
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	36
Bilaga 4	Lagrådets yttrande	37
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 december 2021	38

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2021/22:74

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i försäkringsavtalslagen (2005:104).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043).
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554).
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i försäkringsavtalslagen (2005:104)

Härigenom föreskrivs i fråga om försäkringsavtalslagen (2005:104)

dels att punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2007:123) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse,

dels att det i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2007:123) om ändring i den lagen ska införas en ny punkt, 3, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

2. För försäkringsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet och inte förnyats därefter gäller 11 kap. 5 § i äldre lydelse.

Föreslagen lydelse

2. För försäkringsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet och inte förnyats därefter (*äldre försäkringar*) gäller 11 kap. 5 § i den äldre lydelsen, om inte annat framgår av 3.

3. Bestämmelserna i 11 kap. 5 § i den nya lydelsen gäller även för äldre försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2022.

2.2 Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

Prop. 2021/22:74

Härigenom föreskrivs i fråga om försäkringsrörelselagen (2010:2043) att punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2021:130) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

2. Bestämmelserna i 4 kap. 17 c § i den nya lydelsen tillämpas även vid återköp eller överföring enligt 11 kap. 5 § försäkringsavtalslagen (2005:104) i fråga om försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken och där försäkringsavtalet har ingåtts före ikraftträdandet, *men efter den 30 juni 2007.*

Föreslagen lydelse

2. Bestämmelserna i 4 kap. 17 c § i den nya lydelsen tillämpas även vid återköp eller överföring enligt 11 kap. 5 § försäkringsavtalslagen (2005:104) i fråga om försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken och där försäkringsavtalet har ingåtts före ikraftträdandet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2022.

2.3 Förslag till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § och 9 kap. 1 § årsredovisningslagen (1995:1554) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §¹

Lagen är inte tillämplig på företag som avses i 1 kap. 1 § första stycket lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag eller 1 kap. 1 § första stycket lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag, om inte annat är särskilt föreskrivet i dessa lagar.

Företag som enligt 1 kap. 1 § andra stycket lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag eller 1 kap. 1 § *andra* stycket lagen om årsredovisning i försäkringsföretag är skyldiga att upprätta koncernredovisning enligt de lagarna är inte skyldiga att upprätta koncernredovisning enligt denna lag.

Företag som enligt 1 kap. 1 § andra stycket lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag eller 1 kap. 1 § *tredje* stycket lagen om årsredovisning i försäkringsföretag är skyldiga att upprätta koncernredovisning enligt de lagarna är inte skyldiga att upprätta koncernredovisning enligt denna lag.

9 kap.

1 §²

Ett företag som enligt 1 kap. 1 § andra stycket lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag eller 1 kap. 1 § *andra* stycket lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag är skyldigt att upprätta koncernredovisning, ska minst en gång under ett räkenskapsår som omfattar mer än tio månader lämna en särskild redovisning (delårsrapport).

Delårsrapporten ska upprättas för en period mellan räkenskapsårets början och delårsperiodens utgång. Minst en delårsrapport ska, om inte något annat följer av 16 kap. 5 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden, omfatta en period av minst hälften och högst två tredjedelar av räkenskapsåret. I 16 kap. lagen om värdepappersmarknaden finns ytterligare bestämmelser om vilka företag som ska lämna delårsrapport.

Delårsrapporten ska upprättas i vanlig läsbar form eller i elektronisk form. Den ska avfattas på svenska.

¹ Senaste lydelse 1999:1112.

² Senaste lydelse 2008:277.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2022.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 4 § och 7 kap. 1 § lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om

1. löpande bokföring, årsbokslut, årsredovisning och koncernredovisning i försäkringsföretag som omfattas av denna lag, och

2. den koncernredovisning som finansiella holdingföretag *skall* upprätta enligt denna lag.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om i vilken utsträckning denna lag och föreskrifter som meddelats med stöd av första stycket *skall* tillämpas i sådana företag som helt eller delvis undantagits från lagens tillämpning enligt 1 § *tredje* stycket.

2. den koncernredovisning som finansiella holdingföretag *ska* upprätta enligt denna lag.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om i vilken utsträckning denna lag och föreskrifter som meddelats med stöd av första stycket *ska* tillämpas i sådana företag som helt eller delvis undantagits från lagens tillämpning enligt 1 § *fjärde* stycket.

7 kap.

1 §

Försäkringsföretag som är moderföretag och sådana finansiella holdingföretag som avses i 1 kap. 1 § *andra* stycket *skall* för varje räkenskapsår upprätta koncernredovisning enligt denna lag, om inte annat följer av 2 §.

Försäkringsföretag som är moderföretag och sådana finansiella holdingföretag som avses i 1 kap. 1 § *tredje* stycket *ska* för varje räkenskapsår upprätta koncernredovisning enligt denna lag, om inte annat följer av 2 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2022.

En utvidgad rätt till återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar

Regeringen beslutade i maj 2019 att överlämna propositionen En effektivare flytträtt av försäkringssparande (prop. 2018/19:124) till riksdagen. I propositionen föreslogs lagändringar som syftar till att effektivisera möjligheterna att återköpa och överföra (flytta) livförsäkringar. Den 13 november 2019 beslutade riksdagen att anta regeringens förslag. Riksdagen uttalade samtidigt i ett tillkännagivande (bet. 2019/20:FiU14 punkt 2, rskr. 2019/20:28) att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett lagförslag som tydligt skiljer fond- och depåförsäkringar från traditionella livförsäkringar när det gäller vilka avgifter som får tas ut vid flytt och återköp. I finansutskottets betänkande (s. 13) anfördes också att ett lagförslag om fond- och depåförsäkringar bör vara utformat enligt följande riktlinjer:

1. Flyttavgifterna ska begränsas kraftigt, med utgångspunkten att de ska motsvara enbart de direkta kostnaderna för den administrativa hanteringen av återköp eller överföringar, beräknade för försäkringar av samma slag.
2. Ett avgiftstak på flyttavgiften bör införas, där kostnaden uttrycks i kronor och ören.
3. Försäkringar tecknade före den 1 juli 2007 bör omfattas av motsvarande flytträtt som försäkringar tecknade därefter, dock under förutsättning att inte avgörande skäl talar mot detta.
4. Möjligheten prövas att införa dels ett fribelopp vid flytt av små försäkringsvärden, dels en automatisk flytt av försäkringsvärden under fribeloppet vid byte av arbetsgivare.

Promemorian En utvidgad rätt till återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar har därefter tagits fram i Finansdepartementet. I promemorian behandlas frågan om huruvida fond- och depåförsäkringar tecknade före den 1 juli 2007 bör omfattas av motsvarande flytträtt som försäkringar tecknade därefter (punkt 3 ovan). Som ett led i beredningen av frågan beslutade regeringen den 16 april 2020 att ge Finansinspektionen i uppdrag att kartlägga och sammanställa tänkbara konsekvenser av en utvidgad återköps- och flytträtt för fond- och depåförsäkringar (Fi2020/01803). Finansinspektionen redovisade sitt uppdrag i en rapport den 30 november 2020 (Konsekvenser av en utvidgad rätt till återköp och överföringar [Fi2020/04753]). En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren finns tillgängliga på regeringens webbplats (www.regeringen.se) och i Finansdepartementet (Fi2021/01980).

I denna proposition behandlas promemorians förslag. Övriga punkter i finansutskottets betänkande behandlas i propositionen Avgifter vid återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar och har lett till lagstiftning (prop. 2020/21:33, bet. 2020/21:FiU16, rskr. 2020/21:188 och SFS 2021:130). I och med detta anser regeringen att riksdagens tillkännagivande om återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar är tillgodosett. Tillkännagivandet är därmed slutbehandlat.

I propositionen föreslås även ändringar i årsredovisningslagen (1995:1554) samt i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag. Ändringarna avser rättelser av felaktiga hänvisningar till lagen om årsredovisning i försäkringsföretag.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 28 oktober 2021 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslag som är likalydande med förslagen i avsnitt 2.1 och 2.2 i denna proposition. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*. Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran.

Förslagen i årsredovisningslagen och lagen om årsredovisning i försäkringsföretag (avsnitt 2.3 och 2.4) är författningstekniskt och i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande över de förslagen.

4 Bakgrund

4.1 Allmänt om livförsäkring

Livförsäkring är försäkring mot olika ekonomiska risker kopplade till en enskild individs levnad. De levnadsrisker för vilka det finns försäkring är främst de ekonomiska konsekvenserna av att dö tidigt (dödsfallsförsäkring) och att leva länge (livsfallsförsäkring). Livförsäkringar kan vidare delas upp i riskförsäkringar och försäkringar med sparmoment, beroende på försäkringsavtalets konstruktion. En livförsäkring kan även vara en kombination av sparandeförsäkring och riskförsäkring. I en försäkring med sparmoment är syftet att premierna som betalas in förr eller senare ska betalas ut, med tillägg för eventuell avkastning. En ren riskförsäkring syftar däremot enbart till att åstadkomma skydd mot risken för att en viss händelse inträffar under avtalstiden.

Pensionsförsäkring används ofta som ett samlingsbegrepp för försäkringar som skyddar mot risken att den försäkrade efter en viss tidpunkt inte har en viss inkomst och normalt även försäkringar som omfattar skydd mot att efterlevande drabbas ekonomiskt av den försäkrades död. Begreppet innehåller således både moment av livsfalls- och dödsfallsförsäkring och har sin grund i att försäkringen normalt utfaller när pensionsåldern inträder.

Skatterättsligt är en försäkring i stället att anse som en pensionsförsäkring om den uppfyller de särskilda villkor som anges i 58 kap. 4–16 b §§ inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL. Övriga livförsäkringar är skatterättsligt kapitalförsäkringar (58 kap. 2 § IL).

Med personförsäkring avses civilrättsligt enligt försäkringsavtalslagen (2005:104), förkortad FAL, individuell livförsäkring samt sjuk- och olycksfallsförsäkring (1 kap. 2 §). I den lagen görs även en indelning i grupppersonförsäkring och kollektivavtalsgrundad personförsäkring.

4.2 Tjänstepensionsförsäkring och privat pensionsförsäkring

Prop. 2021/22:74

Tjänstepension är att betrakta som ett komplement till den allmänna pensionen inom socialförsäkringssystemet. En tjänstepension omfattar pensionsförmåner som följer av ett anställningsförhållande. Dessa förmåner grundas antingen på ett kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter eller på ett individuellt avtal mellan arbetsgivaren och den enskilda arbetstagaren.

Arbetsgivarutfästelsen om tjänstepension kan vara förmånsbestämd eller avgiftsbestämd (premiebestämd). En förmånsbestämd tjänstepension kännetecknas vanligtvis av att det i kollektivavtalet eller i annan utfästelse utlovas att pensionen ska utgöra en viss procent av den pensionsgrundande lön den anställde har i anslutning till pensioneringen. En avgiftsbestämd tjänstepension utgörs istället av att arbetsgivaren och de fackliga organisationerna eller den enskilda arbetstagaren kommit överens om att en viss procent av den anställdes lön årligen ska avsättas till arbetstagarens pension. Den framtida ersättningen från en avgiftsbestämd tjänstepension bestäms av inbetalningarna och avkastningen på dessa.

Det vanligaste sättet för en arbetsgivare att säkerställa att denne har en ekonomisk möjlighet att fullgöra sin pensionsutfästelse är att köpa en tjänstepensionsförsäkring till förmån för den anställde. I ett sådant avtal är det vanligen arbetsgivaren som är försäkringstagare medan den anställde är försäkrad och förmånstagare.

Privat pensionsförsäkring köps av den enskilde som därför även är försäkringstagare.

4.3 Traditionell försäkring, fondförsäkring och depåförsäkring

Begreppet *traditionell försäkring* används vanligen för att definiera livförsäkringar där försäkringsgivaren garanterar försäkringstagaren att ett visst belopp ska betalas ut från en viss ålder eller tidpunkt och under antingen en bestämd tid eller resten av försäkringstagarens livstid. Utöver det garanterade beloppet kan även överskott som inte är garanterade betalas ut i form av återbäring. Till den traditionella försäkringens kännetecken hör också att det är försäkringsgivaren som bestämmer hur de inbetalda premierna ska förvaltas. Försäkringstagaren har i regel mycket liten eller ingen möjlighet att påverka placeringsinriktningen och det är försäkringsgivaren som bär placeringsrisken.

Med *fondförsäkring* avses livförsäkringar som är anknutna till fonder. Kännetecknande för denna försäkringsform är att det är försäkringstagaren som bestämmer i vilka fonder hans eller hennes premier ska placeras. Försäkringens värde är kopplat till värdet på andelarna i de valda fonderna och försäkringsgivaren lämnar vanligtvis inte någon garanti för hur stora utbetalningarna kommer att bli. Det är försäkringsgivaren som äger tillgångarna men försäkringstagaren som bär placeringsrisken. Ett fondförsäkringsavtal innehåller dock givetvis vissa försäkringsmoment. Den

fondanknutna ersättningen kan t.ex. vara kombinerad med belopp utöver det aktuella fondandelsvärdet som betalas ut vid den försäkrades dödsfall.

Begreppet *depåförsäkring* används för livförsäkringar som liknar fondförsäkringar, men med den skillnaden att placeringar kan göras även i andra tillgångar än fondandelar, t.ex. aktier. I likhet med det som gäller för fondförsäkringar är det försäkringsgivaren som äger tillgångarna i en sådan försäkring. Även vid denna försäkringsform är det försäkringsstagaren som bär placeringsrisken.

Som anges i avsnitt 4.2 är det i fråga om tjänstepensionsförsäkring vanligen arbetsgivaren som är försäkringstagare och den anställde som är försäkrad. Det som anges ovan om försäkringstagaren avser i dessa fall den försäkrade.

Näringsrättsligt görs det endast skillnad mellan traditionell försäkring och fondförsäkring även om begreppet traditionell försäkring inte används i försäkringsrörelselagen (2010:2043), förkortad FRL (se 2 kap. 12 §). Trots att depåförsäkring till stor del liknar fondförsäkring hänförs denna försäkringsform till försäkringsklassen för traditionella livförsäkringar (jfr 2 kap. 12 § klass I a FRL). Detta eftersom en depåförsäkring inte endast är anknuten till externt förvaltade värdepappersfonder eller specialfonder och följaktligen inte kan utgöra en fondförsäkring enligt försäkringsrörelselagen (jfr 2 kap. 12 § klass III FRL). I näringsrättsligt hänseende är alltså depåförsäkring en traditionell försäkring som saknar garanterat belopp och bygger på villkorad återbäring. I de resonemang som förs om traditionella försäkringar i propositionen avses dock endast traditionella försäkringar med garanti om inte annat anges.

4.4 Företagsformer på försäkringsmarknaden

Det finns flera företagsformer på den svenska försäkringsmarknaden. När det gäller svenska försäkringsgivare tillhandahålls livförsäkringar i dag av försäkringsföretag som har tillstånd enligt försäkringsrörelselagen, tjänstepensionsföretag som har tillstånd enligt lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag och understödsföreningar som är registrerade enligt den upphävda lagen (1972:262) om understödsföreningar. Därutöver finns det utländska försäkringsgivare och tjänstepensionsinstitut som driver gränsöverskridande verksamhet eller verksamhet från en sekundäretablering här i landet.

Försäkringsföretagen kan vara försäkringsaktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag eller försäkringsföreningar. Det finns både försäkringsaktiebolag som delar ut vinst till ägaren och sådana som inte gör det. Det brukar sägas att den sistnämnda kategorin, de som inte är vinstutdelande, drivs enligt ömsesidiga principer. Det främsta kännetecknet för de ömsesidiga försäkringsbolagen är att försäkringstagarna både är kunder och ägare. I en försäkringsförening är försäkringstagarna och de försäkrade medlemmar. Även försäkringsföreningen utmärks därför som associationsform av principen om ömsesidighet.

I december 2019 trädde lagen om tjänstepensionsföretag i kraft. Den innehåller särskilda rörelse regler för företag som enbart tillhandahåller tjänstepensionsförsäkringar. Tjänstepensionsföretag kan på motsvarande

4.5 Distribution av livförsäkringar

Med distribution av försäkring avses i regel både rådgivning och försäljning. Hur försäkringsföretagen väljer att distribuera sina försäkringar beror ofta på vilken modell som är mest lönsam och effektiv för det berörda företaget.

I Sverige säljs livförsäkringar framför allt via företagsportaler (främst s.k. valcentraler som administrerar kollektivavtalad tjänstepension) och mellanhänder (främst försäkringsförmedlare). Försäljning sker även t.ex. genom direktdistribution (anställda hos försäkringsföretag) samt via banker och andra finansiella aktörer.

När distribution sker via försäkringsförmedlare får förmedlaren vanligtvis ersättning av försäkringsföretaget genom olika former av provision, s.k. tredjepartsersättning. Historiskt sett har försäkringsföretagen betalat försäkringsförmedlarna med s.k. up front-ersättning (förskottsprovision). Up front-ersättningen beräknades ofta som en procentuell andel av det i framtiden förväntade investerade beloppet, dvs. de kommande premieinbetalningarna, och kompletterades med ersättning för att förmedlaren fortlöpande sköter kunden (s.k. beståndsersättning). Up front-ersättningar förekommer i princip inte längre utan det har i stället införts andra ersättningsmodeller, bl.a. som en konsekvens av nya regler i lagen (2018:1219) om försäkringsdistribution som trädde i kraft den 1 oktober 2018. En vanlig modell är att ersättningen betalas fortlöpande och beräknas som en procentuell andel av varje inbetald premie. Utöver tredjepartsersättning förekommer även att försäkringsförmedlare tar betalt direkt av kunden, dvs. försäkringstagaren, i form av arvode. Denna ersättningsmodell är dock mycket ovanlig.

4.6 Rätten till återköp och flytt av försäkringssparande

Frågan om införande av regler som ger en försäkringstagare rätt till återköp eller flytt av försäkringssparande har behandlats i flera lagstiftningsärenden.

I januari 2000 infördes en möjlighet för försäkringstagare att utan skattekonsekvenser flytta värdet av en livförsäkring som klassificeras som pensionsförsäkring enligt inkomstskattelagen till en annan pensionsförsäkring meddelad av samma eller annan försäkringsgivare (prop. 1998/99:87). För att försäkringstagaren skulle kunna utnyttja denna möjlighet krävdes emellertid att parterna hade avtalat om detta. Även för återköp av kapitalförsäkring krävdes att parterna hade avtalat om en sådan möjlighet.

Den 1 januari 2006 infördes en civilrättslig reglering i försäkringsavtalslagen som ger försäkringstagaren en ovillkorlig rätt att få en individuell personförsäkring återköpt av försäkringsföretaget, om inte annat följer av

försäkringens art eller av skattelagstiftningen (se 11 kap. 5 § och prop. 2003/04:150). Hänvisningen till försäkringens art innebär att regeln är tillämplig på försäkringar med sparmoment som det kan fastställas ett positivt tekniskt återköpsvärde för och där det är säkert att ett försäkringsfall förr eller senare kommer att inträffa. Eftersom reglerna om ansvarsinträde, uppsägning och ändring passar mindre väl för kollektivavtalsgrundad försäkring begränsades återköpsrätten till att omfatta endast individuella tjänstepensionsförsäkringar. Hänvisningen till skattelagstiftningen i försäkringsavtalslagen medför att endast en mycket begränsad del av pensionsförsäkringarna kan återköpas. I princip är det fråga om försäkringar med små återköpsvärden (58 kap. 18 § IL). Återköpsrätten omfattar försäkringar som är tecknade den 1 januari 2006 och därefter.

Den 1 juli 2007 kompletterades rätten till återköp med en rätt till överföring (flytt) av en försäkrings hela värde till en annan försäkring (11 kap. 5 § andra stycket FAL). Flytträtten omfattar försäkringar som är tecknade den 1 juli 2007 och därefter. I sammanhanget bör även nämnas att det i försäkringsavtalslagen (11 kap. 5 § andra stycket) finns en tidsbegränsning som syftar till att motverka kringgående av lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel. Begränsningen innebär att ett återköp eller en flytt tidigast får ske ett år efter det att avtalet tecknats.

Därutöver infördes kompletterande regler av näringsrättslig art för att säkerställa att den lagstadgade återköps- och flytträtten får genomslag på marknaden (se prop. 2006/07:26). Dessa regler innebär att om försäkringens omfattas av återköps- och flytträtten, ska försäkringsgivaren se till att detta och de närmare villkoren för återköpet eller flytten framgår av försäkringsavtalet (4 kap. 17 a § FRL). Om en försäkringstagare vill flytta försäkringen till ett annat försäkringsföretag, ska det företag från vilket försäkringens värde flyttas så snart som möjligt överföra värdet och de uppgifter om försäkringen som behövs till det andra företaget (4 kap. 17 b § FRL). Rätten till återbäring vid återköp eller flytt ska bestämmas enligt samma fördelning och principer som skulle ha gällt för försäkringsfall (se 11 kap. 18 §, 12 kap. 69 § och 13 kap. 23 § FRL). En avvikelse från denna huvudprincip kan dock vara försvarlig med hänsyn till det kvarvarande försäkringstagarkollektivets rätt till återbäring eller försäkringsföretagets ekonomiska situation. Vidare infördes regler om vilka kostnader som ska få ligga till grund för avgifter vid återköp och flytt.

Den 1 januari 2020 infördes ytterligare regler i syfte att effektivisera möjligheterna till återköp och flytt av livförsäkringar (prop. 2018/19:124). Genom ändringar i försäkringsrörelselagen förtydligades vilka kostnader försäkringsföretag ska få beakta när de fastställer avgifter vid återköp och flytt (4 kap. 17 c § FRL). Därutöver gjordes ändringar i bl.a. inkomstskattelagen som innebär att hela värdet i en eller flera pensionsförsäkringar får flyttas till en annan pensionsförsäkring med samma person som försäkrad, utan några beskattningskonsekvenser (58 kap. 18 §).

Sedan den 1 april 2021 gäller särskilda begränsningar av försäkringsföretagens möjligheter att ta ut avgifter vid återköp eller flytt av fond- och depåförsäkringar (prop. 2020/21:33). Avgiften får bara avse ett försäkringsföretags direkta kostnader för den administrativa hanteringen av återköpet eller flytten. Avgiftsuttaget får därmed inte omfatta kvarstående anskaffningskostnader. Avgiften får högst uppgå till ett belopp som motsvarar 0,0127 prisbasbelopp (ca 600 kronor år 2021). Om försäkringens

värde uppgår till högst ett prisbasbelopp (47 600 kronor år 2021) får dock försäkringsföretaget inte ta ut någon avgift alls för återköpet eller flytten. Avgiftsregleringen gäller i fråga om försäkringsavtal som har ingåtts efter den 30 juni 2007.

Som anges i avsnitt 4.2 är det i fråga om tjänstepensionsförsäkring vanligen arbetsgivaren som är försäkringstagare och arbetstagaren som är försäkrad. Den lagstadgade rätten till återköp och flytt tillkommer i dessa fall arbetsgivaren i egenskap av försäkringstagare.

Den civilrättsliga regleringen i försäkringsavtalslagen är även tillämplig på de avtal som tjänstepensionsföretag ingår (se prop. 2018/19:158 s. 478). Tjänstepensionsföretag ska dessutom tillämpa försäkringsrörelselagens regler om återköp och flytt (4 kap. 8 och 9 §§ lagen om tjänstepensionsföretag). Det som anges ovan om försäkringsföretag avser i dessa fall tjänstepensionsföretag.

5 En utvidgad rätt till återköp och flytt av fond- och depåförsäkring

Regeringens förslag: Den lagstadgade rätten till återköp och överföring ska gälla för försäkringsavtal där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken oavsett när ett avtal har ingåtts.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Försäkringsorganisationen Liv (FOLIV), *Sparbankernas riksförbund*, *Svensk Försäkring* (till vars yttrande *Svenska Bankföreningen* ansluter sig) och *Svenska Aktuariéföreningen* betonar att de principiellt är emot retroaktiv lagstiftning och att det som huvudregel bör undvikas. De anser dock att fördelarna med förslaget överväger nackdelarna med retroaktiv lagstiftning i det här specifika fallet.

Svensk Försäkring anser att det bör utredas vilken dispositionsrätt den försäkrade kan få. *Nordnet Pensionsförsäkring AB* anser att kravet på före detta arbetsgivares underskrift bör tas bort eftersom det utgör ett hinder i flyttprocessen. Även *FOLIV* framför att dagens regelverk skapar en inlåsnings effekt för den försäkrade.

Svenska försäkringsförmedlares förening (SFM) anser att flytträtten för premiebestämd tjänstepension bör utvidgas, oavsett om den är kollektivavtalad eller individuell och att detta i vart fall bör gälla för fribrevslagda försäkringar.

Enligt *Nordnet Pensionsförsäkring AB* finns det anledning att utreda hur skyddet för spararna kan stärkas även på marknaden för traditionella livförsäkringar. Företaget anser även att det bör etableras en central infrastruktur som kan administrera en branschgemensam digital och automatiserad process för pensionsflytt.

Skälen för regeringens förslag*Riksdagens tillkännagivande och retroaktiv lagstiftning*

Enligt riksdagens tillkännagivande (bet. 2019/20:FiU14 punkt 2, rskr. 2019/20:28) bör fond- och depåförsäkringar tecknade före den 1 juli 2007 omfattas av motsvarande flytträtt som försäkringar tecknade därefter, om inte avgörande skäl talar mot detta. Det bör inledningsvis betonas att tillkännagivandet inte avser en ändring av de grundläggande villkoren för återköps- och flytträtt enligt försäkringsavtalslagen (se avsnitt 4.6). Den fråga som behandlas i denna proposition är i stället om den i dag gällande rätten till återköp och flytt ska tillämpas oavsett när ett fond- eller depåförsäkringsavtal har ingåtts. Frågor som avser den försäkrades dispositionsrätt, kollektivavtalad tjänstepension och traditionell livförsäkring, och som berörs av några remissinstanser, ryms således inte inom ramen för detta lagstiftningsärende. De frågorna behandlas därför inte vidare i denna proposition. Detsamma gäller det som *Nordnet Pensionsförsäkring AB* anför om en branschgemensam digital och automatiserad process för pensionsflytt.

Som framgår av avsnitt 4.6 omfattar den lagstadgade återköps- och flytträtten endast individuella personförsäkringar med sparmoment som har tecknats efter den 31 december 2005 (i fråga om återköp) respektive den 30 juni 2007 (i fråga om flytt). En utvidgning av den lagstadgade återköps- och flytträtten i enlighet med riksdagens tillkännagivande skulle alltså innebära att lagstiftningen får en retroaktiv verkan, vilket får konsekvenser för vissa redan ingångna fond- och depåförsäkringsavtal.

I svensk rätt finns inte något allmänt förbud mot retroaktiv lagstiftning vid sidan av de straffrättsliga och skatterättsliga områdena. Det har dock i flera sammanhang uttalats att försiktighet är påkallad när det gäller att införa regler med retroaktiv verkan och att sådan lagstiftning som huvudregel bör undvikas på det förmögenhetsrättsliga området, om inte tungt vägande skäl motiverar avsteg från den grundsatsen. Lagstiftaren måste därför noggrant pröva sådana frågor och sträva efter den lösning på problemen som bäst tillgodoser såväl enskilda personers och företags rättsskydd som det samhällsintresse som kan vara skäl för ett avsteg från huvudregeln (se 1973 års fri- och rättighetsutrednings betänkande Medborgerliga fri- och rättigheter [SOU 1975:75] s. 158 f. och KU 1974:60, jfr även prop. 2003/04:5).

Grundsatsen att ny civilrättslig lagstiftning inte bör ges tillämpning på redan ingångna avtal gäller självfallet som utgångspunkt även i frågan om en utvidgad flytträtt för fond- och depåförsäkringar. Ingrepp i fond- och depåförsäkringsavtal där parterna inte har avtalat om återköps- och flytträtt bör därför komma i fråga endast om det finns tungt vägande skäl för det, t.ex. från konsumentsynpunkt (jfr prop. 1975/76:81 s. 149 och prop. 1992/93:56 s. 56).

Ett starkt konsumentskyddsintresse

Som framhållits i flera tidigare lagstiftningsärenden finns ett starkt konsumentskyddsintresse, främst i betydelsen konsumentnytta, av att kunna återköpa och flytta ett försäkringssparande (se t.ex. Livförsäkringsutredningens betänkande Förstärkt försäkringstagarskydd [SOU 2012:64] s. 411 f. och prop. 2006/07:26 s. 26). Med konsument avses här den

enskilda individ på vars liv en försäkring har tecknats, dvs. den försäkrade. I det följande används däremot begreppet försäkringstagare i stället för den försäkrade, eftersom det är försäkringstagaren som kan omfattas av återköps- och flytträtt. Det bör dock noteras att i tjänstepensionssammanhang är det vanligen arbetsgivaren som är försäkringstagare och arbetstagaren som är försäkrad (se avsnitten 4.2 och 4.6).

Det starka konsumentskyddsintresset beror främst på att de aktuella försäkringsavtalen ofta löper under en mycket lång tid och i regel syftar till ett långsiktigt sparande och att trygga en framtida försörjning. Sparandet fyller därmed en viktig funktion, inte bara för försäkringstagarna, utan även för samhället i stort. Det är viktigt att marknaden för försäkringssparande fungerar väl och att den präglas av ett högt konsumentskydd. En grundläggande förutsättning för ett gott konsumentskydd bör vara att konsumenter har en rimlig möjlighet att flytta sitt sparkapital om deras personliga förutsättningar ändras eller om de inte är nöjda med de tjänster eller produkter som försäkringsföretagen tillhandahåller. Vidare kan det finnas behov av att samla sparandet i ett försäkringsföretag. Möjligheten till flytt bidrar till konkurrens, stärker konsumenternas ställning i förhållande till försäkringsföretagen och skapar incitament för företagen att agera utifrån kundernas intressen. Återköps- och flytträtten spelar därmed en mycket viktig roll när det gäller att säkerställa ett högt konsumentskydd på marknaden för försäkringssparande.

Utifrån ett konsumentperspektiv är det angeläget att försäkringstagare med redan gällande avtal erbjuds samma valfrihet som vid nyteckning. Av de ca 1,4 miljarder fond- och depåförsäkringar som är tecknade före den 1 juli 2007 saknar dock fortfarande ca 500 000 försäkringar återköps- eller flytträtt (se vidare avsnitt 9). Det sammanlagda försäkringskapitalet i de försäkringsavtalen är ca 142 miljarder kronor. Som framgår ovan får dessa avtal betraktas som unika i förhållande till andra avtal som upprättas mellan konsument och företag. Det är svårt att hitta några andra avtalsformer där en konsument kan bli uppbunden under så lång tid mot ett företag. Det kan handla om avtal som löper över flera decennier och där konsumenten har betydande sparmedel hos det företag som han eller hon en gång valt.

Med hänsyn till det starka konsumentskyddsintresse som finns att kunna återköpa och flytta försäkringssparande får nämnda förhållanden anses utgöra tungt vägande skäl för ett införande av en retroaktiv återköps- och flytträtt för dessa avtal. Till saken hör också att försäkringstagarna före 2000 inte hade någon möjlighet att kräva att flytträtt skrevs in i avtalet, eftersom den skatterättsliga lagstiftningen i realiteten förhindrade en flytt. Att flytträtt saknas för vissa äldre försäkringsavtal är alltså inte primärt en konsekvens av villkor i försäkringsavtalet som försäkringstagare och försäkringsföretag förhandlat fram i samband med avtalets tecknande, utan en följd av de begränsningar avseende flytt som fanns i lagstiftningen när avtalet tecknades. Det torde därför kunna hävdas att ett införande av en lagstadgad retroaktiv flytträtt inte kan ses som ett direkt ingrepp i avtalsfriheten, då det med anledning av lagstiftningen på området inte tidigare funnits någon reell valfrihet på området. Bedömningen av om det är befogat med en utvidgad återköps- och flytträtt för fond- och depåförsäkringar måste dock även utgå från en djupare analys av de rättsförhållanden som lagstiftningen ska ingripa i. Vid bedömningen måste

det även beaktas vilka konsekvenser en utvidgad återköps- och flytträtt skulle få för berörda företag och försäkringstagarna, framför allt de som inte väljer att utnyttja möjligheten till återköp eller flytt.

Finansinspektionens rapport

Som nämns i avsnitt 3 har Finansinspektionen på uppdrag av regeringen kartlagt tänkbara konsekvenser av en utvidgad rätt till återköp och flytt av individuella fond- och depåförsäkringar. I Finansinspektionens rapport framkommer bl.a. att en utvidgning skulle påverka vissa försäkringsföretags finansiella ställning negativt. Det gäller framför allt ett fåtal företag som innehar majoriteten av de fond- och depåförsäkringsavtal som i dag saknar återköps- eller flytträtt. Inget av företagen bedömer dock att påverkan skulle bli så stor att kapitalkraven inte skulle uppfyllas. I rapporten anges vidare att en utvidgning sannolikt även skulle få konsekvenser för de försäkringsmedlare som varit delaktiga i distributionen av försäkringarna och som avtalat om löpande ersättning från försäkringsföretagen (se även avsnitt 4.5). Det framkommer dock inte att de berörda försäkringsförmedlarna skulle påverkas i en sådan omfattning att de inte skulle kunna hantera konsekvenserna.

När det gäller tänkbara konsekvenser för försäkringstagarkollektivet bör det som utgångspunkt framhållas att fond- och depåförsäkringar i grunden är individualiserade försäkringsprodukter. Produkterna kännetecknas av att det är försäkringstagaren eller någon annan ersättningsberättigad som väljer hur premierna ska placeras och som bär placeringsrisken. Försäkringens värde är kopplat till värdet på de fondandelar eller andra tillgångar som den enskilde har valt. Försäkringsföretaget ger därmed i normalfallet inga garantier om utbetalningarnas storlek och ansvarar inte heller för förvaltningen av kapitalet (se även avsnitt 4.3). Det kollektiva inslaget i fond- och depåförsäkring är därmed begränsat. Av Finansinspektionens rapport framgår att en utvidgning av återköps- och flytträtten inte bedöms få några andra väsentliga konsekvenser för kvarvarande försäkringstagarkollektiv än att försäkringsavgifterna riskerar att höjas. Den risken bedöms dock vara låg. Enligt rapporten kommer inte heller övriga villkor i de försäkringar som i dag inte kan återköpas eller flyttas att påverkas av en utvidgning.

Tungt vägande skäl motiverar retroaktiv lagstiftning

Sammanfattningsvis kan konstateras att det i Finansinspektionens rapport inte framkommer några avgörande skäl som talar emot att en utvidgning sker av återköps- och flytträtten för fond- och depåförsäkringar i enlighet med riksdagens tillkännagivande. Med hänsyn till det starka konsumentskyddsintresset av att kunna återköpa och flytta försäkringssparande anser regeringen att det i detta fall sammantaget får anses föreligga sådana tungt vägande skäl som motiverar retroaktiv lagstiftning. Den lagstadgade återköps- och flytträtten bör således utvidgas till att omfatta fond- eller depåförsäkringsavtal, oavsett när i tiden avtalet har ingåtts.

Regeringens förslag: Bestämmelserna om försäkringsföretags avgifter vid återköp eller överföring i fråga om försäkringar där försäkrings-tagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken ska tillämpas även för sådana försäkringsavtal som har ingåtts före den 1 juli 2007.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Försäkringsorganisationen Liv (FOLIV)* anser att en högre avgift bör tillåtas för att möta de kostnader som en flytt innebär för försäkringsföretagen.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 5 föreslås att den lagstadgade återköps- och flytträtten ska utvidgas till att omfatta fond- och depåförsäkringar oavsett när försäkringsavtalet har ingåtts. För att försäkrings-tagare ska kunna använda sin återköps- och flytträtt på ett effektivt sätt är det viktigt att även reglera försäkringsföretagens möjligheter att ta ut avgifter vid återköp och flytt. Det finns annars en risk att höga avgifter leder till att den lagstadgade återköps- och flytträtten i praktiken sätts ur spel. Den inlåsning av konsumenter som höga avgiftsnivåer medför hämmar också konkurrensen mellan försäkringsföretagen, vilket riskerar att leda till både högre priser och ett minskat och sämre utbud av produkter och tjänster (jfr prop. 2018/19:124 s. 30–33).

Den 1 april 2021 infördes särskilda regler i försäkringsrörelselagen om avgifter vid återköp och flytt av individuella fond- och depåförsäkringar (prop. 2020/21:33, bet. 2020/21:FiU16, rskr. 2020/21:188). Enligt de nya bestämmelserna får ett försäkringsföretags avgift vid återköp eller flytt av fond- och depåförsäkringar bara avse företagets direkta kostnader för den administrativa hanteringen av återköpet eller flytten (4 kap. 17 c § tredje stycket FRL). Avgiften får högst uppgå till ett belopp som motsvarar 0,0127 prisbasbelopp (ca 600 kronor år 2021). Om försäkringens värde uppgår till högst ett prisbasbelopp (47 400 kronor år 2021) får försäkringsföretaget inte ta ut någon avgift. Att återköps- eller flyttavgiften bara får avse direkta kostnader för administrativ hantering innebär att försäkringsföretagets avgiftsuttag inte får omfatta kvarstående anskaffningskostnader, dvs. kostnader som uppkommit i samband med försäkringsavtalets ingående och som inte hunnit amorteras vid tidpunkten för återköpet eller flytten. Det kan exempelvis vara fråga om provision till försäkringsförmedlare eller lön till egna anställda (se avsnitt 4.5 om distribution av livförsäkringar).

Den nu gällande avgiftsregleringen omfattar fond- och depåförsäkringsavtal som har ingåtts efter den 30 juni 2007, dvs. avtal som hittills har omfattats av lagstadgad flytträtt. Eftersom det i denna proposition föreslås att den lagstadgade återköps- och flytträtten ska ändras till att gälla oavsett när ett fond- eller depåförsäkringsavtal har ingåtts, bör tillämpningsområdet för avgiftsregleringen utvidgas på motsvarande sätt. Det starka konsumentsskyddsintresset av avgiftsbegränsningar som motiverade den reglering som nyligen införts gör sig nämligen gällande i lika hög grad i fråga om återköp och flytt av äldre fond- och depåförsäkringar (jfr samma

prop. s. 16–21 och 26 f.). Utifrån ett konsumentperspektiv är det också av vikt att avgiftsreglerna inte skiljer sig åt beroende på när ett avtal har ingåtts. I sammanhanget bör det även framhållas att förslagen i denna proposition omfattar äldre försäkringsavtal. För dessa avtal bör det i de flesta fall inte längre finnas några kvarstående anskaffningskostnader. Regeringen bedömer, till skillnad från *FOLIV*, att ett återköp eller en flytt vanligen kan antas medföra bara begränsade kostnader för försäkringsföretaget. Kvarvarande försäkringstagarkollektiv bör därför inte drabbas i någon nämnvärd utsträckning av övervältrade kostnader som är hänförliga till försäkringstagare som väljer att återköpa eller flytta sin försäkring (se även avsnitt 9). Sammantaget anser regeringen att bestämmelserna i försäkringsrörelselagen om avgifter vid återköp eller överföring i fråga om försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken bör gälla även beträffande sådana försäkringsavtal som har ingåtts före den 1 juli 2007.

7 Justeringar i årsredovisningslagen och i lagen om årsredovisning i försäkringsföretag

Regeringens förslag: Felaktiga hänvisningar till lagen om årsredovisning i försäkringsföretag i den lagen och i årsredovisningslagen ska rättas.

Promemorian behandlar inte frågan.

Remissinstanserna tar inte upp frågan.

Skälen för regeringens förslag: I 1 kap. 2 § första stycket och 9 kap. 1 § andra stycket årsredovisningslagen (1995:1554) finns en hänvisning till 1 kap. 1 § andra stycket lagen om årsredovisning i försäkringsföretag (1995:1560). Detsamma gäller för 7 kap. 1 § lagen om årsredovisning i försäkringsföretag. I 4 kap. 1 § andra stycket lagen om årsredovisning i försäkringsföretag finns en hänvisning till 1 kap. 1 § tredje stycket lagen om årsredovisning i försäkringsföretag.

Genom en tidigare ändring av 1 kap. 1 § lagen om årsredovisning i försäkringsföretag infördes ett nytt andra stycke i den aktuella paragrafen (prop. 2018/19:158, bet. 2019/20:FiU12, rskr. 2019/20:27). Av förbiseende följdändrades inte hänvisningarna i 1 kap. 2 § andra stycket och 9 kap. 1 § första stycket årsredovisningslagen. Det gjordes inte heller för hänvisningarna i 1 kap. 4 § andra stycket och 7 kap. 1 § lagen om årsredovisning i försäkringsföretag. På grund av detta innehåller de aktuella bestämmelserna i årsredovisningslagen och 7 kap. 1 § lagen om årsredovisning i försäkringsföretag felaktiga hänvisningar till 1 kap. 1 § *andra* stycket lagen om årsredovisning i försäkringsföretag. I 1 kap. 4 § lagen om årsredovisning i försäkringsföretag är följderna att bestämmelsen felaktigt hänvisar till 1 kap. 1 § *tredje* stycket lagen om årsredovisning i försäkringsföretag. Detta bör nu rättas till genom att korrekta hänvisningar införs i de aktuella bestämmelserna.

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2022.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Det är angeläget att lagändringarna träder i kraft så snart som möjligt. Samtidigt bör berörda företag få tillräckligt med tid för att göra de anpassningar som är nödvändiga med anledning av förslagen. Lagändringarna bör därför träda i kraft den 1 juli 2022.

9 Förslagets konsekvenser

Regeringens bedömning: Den föreslagna utvidgningen av rätten till återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar innebär att det stora flertalet av de försäkringstagare som i dag saknar en sådan rätt får möjlighet att byta försäkringsgivare eller få sin försäkring återköpt. En ökad rörlighet på marknaden kommer att leda till en förbättrad konkurrenssituation som kan medföra lägre priser och bättre utbud av produkter och tjänster. Risken för höjda försäkringsavgifter bedöms vara låg.

Förslagen kommer att påverka vissa försäkringsföretags finansiella ställning negativt. Det gäller framför allt ett fåtal företag som innehar majoriteten av de fond- och depåförsäkringsavtal som i dag saknar återköps- eller flytträtt. Förslagen väntas få begränsade konsekvenser för distributionen av försäkringar.

Förslagen medför inte ökade kostnader eller ökad arbetsbelastning för domstolarna, Finansinspektionen eller Konsumentverket. Eventuella merkostnader för domstolarna och myndigheterna bör hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker bedömningen eller har inget att invända mot den.

Regelrådet anser att promemorian inte uppfyller kraven i förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. Enligt Regelrådet har konsekvensanalysen brister när det gäller redovisningen av alternativa lösningar och berörda företag utifrån storlek. Även redovisningen av förslagets konsekvenser för berörda företag bedöms vara bristfällig, framför allt i fråga om påverkan på företagets kostnader och verksamhet. Regelrådet anser också att redovisningen av särskilda hänsyn till små företag vid reglernas utformning är bristfällig.

Svensk Försäkring anser att konsekvensanalysen är allmänt hållen i den del som rör marknaden för individuell tjänstepension, där förslaget om utvidgad flytträtt får störst effekt. Enligt branschorganisationen är det

önskvärt att belysa konsekvenserna för arbetsgivare och anställda i större utsträckning mot bakgrund av deras olika roller i flyttprocessen och de utmaningar som finns i den praktiska flytthanteringen. Svensk Försäkring påpekar även att det inte är självklart att ökad rörlighet på försäkringsmarknaden medför både lägre priser och bättre utbud i en konkurrensituation som fokuserar enbart på avgifter och inte uppmärksammar andra faktorer av betydelse för konsumentens val av försäkring.

Svenska försäkringsförmedlares förening (SFM), till vars yttrande *Max Matthiessen AB* ansluter sig, och *Försäkringsorganisationen Liv (FOLIV)* efterfrågar en fördjupad analys av kostnaderna för försäkringsföretagen. SFM anser att försiktighet är påkallad när det gäller gemensamma slutsatser om förslagets effekter för försäkringsföretagen och deras kunder givet de olika förutsättningar som företagen ägs och drivs utifrån. Enligt SFM finns en risk att effekterna på försäkringstagarnas kostnader underskattas. SFM påpekar också att slutsatsen om låg risk för avgiftshöjningar inte är underbyggd. Även om avgifter inte höjs kan framtida avgiftsänkningar utebli för att öka kostnadstäckningen. FOLIV påpekar att om ett försäkringsföretag får ett stort utflöde av kunder kommer det att skapa en obalans som påverkar solvensgraden. Denna obalans kommer de kvarvarande försäkringstagarna behöva täcka. Att vältra över kostnader på dessa kan inte anses vara konsumentskyddande. Även *Svenska Bankföreningen* påpekar att det saknas en närmare analys av den faktiska effekten av en minskning av försäkringsföretagens solvenskvot.

FOLIV efterfrågar en fördjupad analys av hur förslagen kan påverka försäkringsförmedlare. FOLIV anser att det bör beaktas att mindre försäkringsförmedlare kan komma i kläm om de har löpande ersättning för skötsel och administration av sina kunders försäkringar. SFM ifrågasätter bedömningen att förslagen får begränsade konsekvenser för försäkringsdistributionen. SFM anser att det finns en risk att individer med stort kapital blir särskilt attraktiva att bearbeta med lågkvalitativ och prispressad rådgivning. Det kan leda till oförutsedda effekter för kunderna och det är därför viktigt med en effektiv tillsyn från Finansinspektionen. Enligt SFM innebär de hittills genomförda förändringarna av flytträtten att tillgången till tjänster för kvalificerad försäkringsrådgivning riskerar att minska. SFM efterfrågar också en bredare analys av effekterna för övriga aktörer på försäkringsmarknaden. Enligt SFM bör konsekvenserna för förvaltarna av underliggande fonder analyseras. Det är i huvudsak fondbolag som förvaltar kapitalet i de aktuella produkterna och bolagens affärsmodeller samt likviditet påverkas av förslagen.

Förvaltningsrätten i Stockholm påpekar att det inte redovisas något resonemang bakom slutsatsen att förslagen inte bedöms leda till ökade kostnader eller ökad arbetsbelastning för domstolarna.

Skälen för regeringens bedömning

Förslagets syfte och alternativa lösningar

Den lagstadgade återköps- och flytträtten omfattar i dag försäkringsavtal som har ingåtts efter den 31 december 2005 (i fråga om återköp) och den 30 juni 2007 (i fråga om flytt). Regleringen av försäkringsföretags möjligheter att ta ut avgifter vid återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar gäller enbart för försäkringsavtal som omfattas av lagstadgad flytträtt.

Förslagen i propositionen syftar till att utvidga tillämpningsområdet för såväl den lagstadgade återköps- och flytträtten som avgiftsregleringen så att samma förutsättningar ska gälla i fråga om återköp och flytt av individuella fond- och depåförsäkringar oavsett när ett försäkringsavtal har ingåtts.

Regelrådet efterfrågar en redovisning av alternativa lösningar. Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som finansutskottet anför om en utvidgad rätt till flytt av fond- och depåförsäkringar (se avsnitt 3). Enligt tillkännagivandet bör försäkringar tecknade före den 1 juli 2007 omfattas av motsvarande flytträtt som försäkringar tecknade därefter, om inte avgörande skäl talar mot detta. Som framgår av avsnitt 5 anser regeringen att det inte finns några avgörande skäl som talar emot en utvidgning av återköps- och flytträtten i enlighet med riksdagens tillkännagivande. Det anses också föreligga sådana tungt vägande skäl som motiverar retroaktiv lagstiftning. Regeringen bedömer att det inte finns någon alternativ lösning som tillgodoser tillkännagivandet.

Finansinspektionens kartläggning av förslagets konsekvenser

Finansinspektionen har på uppdrag av regeringen kartlagt tänkbara konsekvenser av en utvidgad rätt till återköp och flytt av individuella fond- och depåförsäkringar (se avsnitt 3). Som ett led i kartläggningen har Finansinspektionen genomfört en enkätundersökning riktad till berörda försäkringsföretag. Finansinspektionen redovisade kartläggningen i en rapport till regeringen i november 2020. Rapporten ligger till grund för delar av konsekvensanalysen i denna proposition.

Berörda aktörer

Förslagen berör framför allt försäkringsföretag och tjänstepensionsföretag som erbjuder individuella fond- och depåförsäkringar. För närvarande är det fråga om 18 företag (september 2021). Av dessa är det 17 företag som har fond- och depåförsäkringar tecknade före den 1 juli 2007. Det är de företagen som främst berörs av förslagen. Det som anges nedan om konsekvenser för försäkringsföretag gäller även för tjänstepensionsföretag.

Även försäkringsförmedlare kan indirekt påverkas av förslagen. Det finns för närvarande 964 företag och fysiska personer i Sverige med tillstånd från Finansinspektionen för försäkringsdistribution (september 2021). Till det kommer ytterligare företag och fysiska personer som bedriver försäkringsdistribution, men som inte behöver ha tillstånd från Finansinspektionen.

Förslagen kan därutöver påverka förvaltare av fonder som de berörda fond- och depåförsäkringarna är anknutna till. För närvarande finns det 43 företag i Sverige med tillstånd från Finansinspektionen att driva fondverksamhet (fondbolag) eller förvalta alternativa investeringsfonder (AIF-förvaltare) (september 2021). Det finns även utländska förvaltningsbolag och AIF-förvaltare som bedriver verksamhet i Sverige.

Regelrådet efterfrågar en redovisning av berörda företag utifrån storlek. Samtliga berörda försäkringsföretag är stora företag utifrån årlig balansomslutning. Det är dock betydande skillnader i storlek mellan företagen vars totala placeringstillgångar varierar mellan ca 1 och 582 miljarder

kronor (per utgången av 2020). Företagens placeringstillgångar för vilka försäkringstagarna bär placeringsrisken varierar mellan ca 1 och 243 miljarder kronor. Som framgår nedan har emellertid försäkringsföretagens storlek en begränsad betydelse för vilka konsekvenser förslagen bedöms få. Det som framför allt påverkar effekterna för försäkringsföretagen är hur stor andel av företagens försäkringskapital som i dag inte är återköp- eller överförbart.

När det gäller försäkringsförmedlare och övriga berörda aktörer anser regeringen inte att en mer djupgående redovisning av företagens storlek är påkallad. Flera av försäkringsförmedlarna är dock små företag med 1–5 anställda. *Regelrådet* anser att redovisningen av särskilda hänsyn till de mindre företagen vid reglernas utformning är bristfällig. Som framgår nedan bedöms förslagen i propositionen få begränsade konsekvenser för försäkringsförmedlarna. Någon särskild hänsyn till små företag bedöms därför inte vara nödvändig.

Konsekvenser för företag och enskilda

Förslagen i denna proposition omfattar individuella fond- och depåförsäkringar tecknade före den 1 juli 2007. Av tabell 9.1 framgår försäkringsföretagens bestånd av sådana försäkringar uppdelade på privata pensionsförsäkringar, individuella tjänstepensionsförsäkringar och kapitalförsäkringar per utgången av 2019 (se avsnitten 4.1 och 4.2 om de olika försäkringstyperna).

Tabell 9.1 Försäkringsbestånd

Fond- och depåförsäkringar tecknade före den 1 juli 2007
(per utgången av 2019)

Kategori	Antal försäkringar (ej återköp- eller flyttbara)	Antal försäkringar (återköp- eller flyttbara)	Försäkringskapital (ej återköp- eller flyttbart) Mdkr	Försäkringskapital (återköp- eller flyttbart) Mdkr
Privat pensionsförsäkring	142 153	322 172	30,9	49,3
Individuell tjänstepensionsförsäkring	362 776	356 076	111,0	143,4
Kapitalförsäkring	567	188 824	0,2	43,8
SUMMA	505 496	867 072	142,1	236,5

Anm.: Kapitalförsäkring omfattar fond- och depåförsäkringar tecknade före den 1 januari 2006.

Källa: Finansinspektionen, Konsekvenser av en utvidgad rätt till återköp och överföringar, november 2020.

Av tabellen framgår att av totalt ca 1,4 miljoner fond- och depåförsäkringar är det ca 500 000 försäkringar som inte omfattas av återköps- eller flytträtt. Det är nästan uteslutande fråga om pensionsförsäkringar eftersom de flesta kapitalförsäkringar redan kan återköpas. I de fall där äldre

försäkringar omfattas av återköps- eller flytträtt har försäkringsgivare och försäkringstagare avtalat om en sådan möjlighet.

Bland fond- och depåförsäkringar tecknade före den 1 juli 2007 finns försäkringar som endast kan återköpas eller flyttas med restriktioner, t.ex. krav på hälsoprövning. Förslagen i denna proposition påverkar inte förutsättningarna att återköpa eller flytta sådana försäkringar. Detsamma gäller kapitalpension som redovisas i kategorin privat pensionsförsäkring och som inte längre kan nytecknas. Den föreslagna utvidgningen av den lagstadgade återköps- och flytträtten innebär dock att det stora flertalet av de försäkringstagare som i dag saknar en sådan rätt får möjlighet att byta försäkringsgivare eller få sin försäkring återköpt. Eftersom det redan finns en närmast generell rätt till återköp av kapitalförsäkringar har förslaget främst betydelse för privata pensionsförsäkringar och individuella tjänstepensionsförsäkringar. De skatterättsliga begränsningarna som gäller för återköp av pensionsförsäkringar innebär att förslagen i första hand påverkar möjligheterna till flytt av sådana försäkringar (se avsnitt 4.6).

Med anledning av det som *Svensk Försäkring* anför om tjänstepensionsförsäkringar kan följande nämnas. Som anges i avsnitt 4.2 är det i tjänstepensionssammanhang vanligen arbetsgivaren som är försäkringstagare och arbetstagaren som är försäkrad. Den lagstadgade rätten till återköp och flytt tillkommer i dessa fall arbetsgivaren i egenskap av försäkringstagare. Propositionens förslag förändrar inte det förhållandet eftersom förslagen inte berör de grundläggande civilrättsliga villkoren för återköps- och flytträtt (se avsnitt 5). En fördjupad analys av förslagets konsekvenser för arbetsgivare och arbetstagare är därför inte påkallad inom ramen för detta lagstiftningsärende.

Det som framför allt har betydelse för vilka effekter förslagen får för de berörda försäkringsföretagen är hur stor andel av deras försäkringsbestånd som i dag inte är återköps- eller flyttbart. I Finansinspektionens kartläggning framkommer att omkring hälften av företagen har avtalat om en generell rätt till flytt av pensionsförsäkringar. Det framgår också att en mycket stor del av de fond- och depåförsäkringar som saknar återköps- eller flytträtt finns i ett fåtal försäkringsföretag. Det är dessa företag som kommer att påverkas mest av den föreslagna utvidgningen. Framför allt kan förslaget väntas få konsekvenser för företagets finansiella ställning. De försäkringstekniska avsättningarna bör öka på grund av förväntad minskad lönsamhet för de försäkringar som hittills inte har kunnat återköpas eller flyttas. Detta medför att kapitalbasen i företagen minskar i motsvarande mån. Samtidigt kommer solvenskapitalkravet att öka eftersom fler försäkringar kommer att ingå i beräkningen av kapitalkravet för annullationsrisk (dvs. företagets beräknade risk för att försäkringsavtal upphör i förtid på grund av återköp eller flytt). Enligt Finansinspektionen motverkas visserligen ökningen något av att kapitalkravet blir lägre för marknads- respektive kostnadsrisk samt genom diversifieringseffekter. Sammantaget riskerar dock försäkringsföretagets solvenssituation att försämrans. Av Finansinspektionens kartläggning framgår att solvenskvoten i de företag som berörs mest av den föreslagna utvidgningen bedöms minska med 8–30 procent (solvenskvoten är ett mått på vilken buffert ett försäkringsföretag har för att kunna fullfölja sina åtaganden och den beräknas som förhållandet mellan företagets kapitalbas och nödvändig

solvensmarginal). Det framkommer dock inte att något av företagen skulle påverkas i en sådan omfattning att kapitalkraven inte skulle uppfyllas.

Den föreslagna utvidgningen kommer sannolikt också få andra konsekvenser för de berörda försäkringsföretagen, framför allt på kort sikt. Förslaget kan exempelvis medföra ökade kostnader för anpassning av administrativa system. *Regelrådet* saknar en närmare beskrivning av dessa kostnadsökningar. Hur stora anpassningskostnaderna blir för respektive försäkringsföretag får antas variera beroende på företagets verksamhet och i vilken omfattning försäkringsbeståndet redan är återköp- eller flyttbart. Det är förenat med svårigheter att närmare uppskatta kostnadsökningarna för enskilda företag. I Finansinspektionens kartläggning framkommer dock att det bara är ett enda försäkringsföretag som uppger att det krävs investeringar för att hantera en utvidgad flytträtt. Kostnaderna för systemanpassningar kan därmed generellt antas bli begränsade.

Även den föreslagna avgiftsregleringen som begränsar försäkringsföretagens möjligheter att ta ut avgifter vid återköp och flytt kan få konsekvenser för den finansiella ställningen i flera företag. Detta gäller även försäkringsföretag vars äldre fond- och depåförsäkringar redan omfattas av återköp- eller flytträtt enligt avtalsvillkoren. Sänkta återköps- och flyttavgifter kommer nämligen att underlätta för den enskilde att lämna sitt försäkringsföretag om så önskas. Precis som när det gäller förslaget om en utvidgad lagstadgad återköps- och flytträtt kan därmed vissa försäkringsföretags solvens påverkas till följd av att kapitalbasen minskar och solvenskapitalkravet ökar. Det finns dock inte heller här stöd för att något försäkringsföretag skulle påverkas i en sådan omfattning att kapitalkraven inte skulle uppfyllas. Om en sådan situation mot förmodan skulle uppstå bör det i så fall även finnas andra skäl att ifrågasätta försäkringsföretagets kapitalsituation och affärsmodell.

Det bör i sammanhanget betonas att en ökad rörlighet på marknaden kommer att leda till en förbättrad konkurrenssituation som i sin tur ställer högre krav på försäkringsföretag att värna sina befintliga kunder. Således behöver försäkringsföretagens beräknade risk för återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar inte nödvändigtvis materialiseras. En nöjd kund har sannolikt lägre incitament att lämna sitt befintliga försäkringsföretag än en missnöjd kund. Det kan också antas att rörligheten ökar på kort sikt, med fler kunder som väljer att återköpa eller flytta sitt försäkringssparande eftersom de tidigare inte haft en sådan möjlighet eller endast undvikit detta på grund av höga avgifter. På längre sikt är det dock troligt att rörligheten stabiliseras.

Försäkringsföretag kan komma att ändra sina försäkringsavgifter för att täcka kostnader som är knutna till försäkringarna och för att kompensera för den minskade lönsamhet som kan bli följden av en utvidgad återköps- och flytträtt samt ökad rörlighet på marknaden. Av Finansinspektionens kartläggning framgår dock att försäkringsföretagen själva bedömer att det utifrån konkurrensförhållandena på marknaden kan vara svårt att höja avgifterna. Med anledning av det som *SFM* framför om risken för avgiftshöjningar vill regeringen framhålla att det inte finns anledning att ifrågasätta försäkringsföretagens egna bedömningar. Eftersom förslagen i denna proposition berör fond- och depåförsäkringar tecknade före den 1 juli 2007 bör också företagens anskaffningskostnader i de flesta fall redan vara amorterade. Regeringen bedömer därför, till skillnad från *FOLIV*, att kvar-

varande försäkringstagarkollektiv inte bör drabbas i någon nämnvärd utsträckning av övervälrade kostnader som är hänförliga till försäkringstagare som väljer att återköpa eller flytta sin försäkring. Sammantaget kan det antas vara låg risk för höjda försäkringsavgifter. Regeringen bedömer, till skillnad från *Svensk Försäkring*, att den föreslagna regleringen snarare kan leda till lägre priser och bättre utbud av produkter och tjänster som gagnar försäkringstagare generellt, oavsett om de väljer att lämna sitt befintliga försäkringsföretag eller inte.

Om ett försäkringsföretag inte kan kompensera en minskad kapitalbas genom att exempelvis höja försäkringsavgifterna kan ägarna påverkas eftersom företagets värde minskar. Enligt Finansinspektionens kartläggning kan värdeminskningen i de berörda försäkringsföretagen uppgå till drygt 10 procent av företagens kapitalbas, vilket minskar värdet på ägarnas innehav i företagen. Fond- och depåförsäkring meddelas i princip uteslutande i vinstutdelande företag och en annan tänkbar konsekvens av en försämrad solvenssituation är ett minskat utrymme för utdelning till ägarna. I de fall där försäkringsföretag ägs av ömsesidiga försäkringsbolag är det ytterst försäkringstagarna (dvs. ägarna) i dessa bolag som riskerar att påverkas, exempelvis genom lägre avkastning eller återbäring. Konsekvenserna för de berörda försäkringstagarna bedöms dock vara begränsade eftersom de ömsesidiga bolagens innehav i fond- och depåförsäkringsverksamhet endast utgör en del av bolagens totala innehav.

Förslagen i denna proposition kan också få konsekvenser för försäkringsförmedlare som distribuerat försäkringar som omfattas av de nya reglerna. *SFM* anser att förutsättningarna för försäkringsförmedlare att tillhandahålla kvalificerad rådgivning försämras, vilket i sin tur riskerar att drabba kunderna. Regeringen konstaterar att när distribution sker via försäkringsförmedlare får förmedlaren vanligtvis ersättning av försäkringsföretaget genom olika former av provision, s.k. tredjepartersättning (se avsnitt 4.5). Det är sannolikt att den föreslagna regleringen medför ett behov av anpassning av avtal om löpande ersättning mellan vissa försäkringsföretag och försäkringsförmedlare, särskilt i de fall där avtal ingåtts under förutsättning att en försäkring inte kunnat återköpas eller flyttas. Enligt Finansinspektionens kartläggning är det två försäkringsföretag som uppger att förslagen kan komma att påverka deras avtal med försäkringsförmedlare. Det är dock förenat med svårigheter att inom ramen för detta lagstiftningsärende göra en sådan närmare bedömning av anpassningsbehovet som *Regelrådet* efterfrågar. Regeringen bedömer att förslagen på kort sikt kan leda till att ersättningen till försäkringsförmedlarna minskar. Det bör däremot framhållas att den föreslagna regleringen inte påverkar försäkringsföretagens möjligheter att under försäkringsavtalstiden täcka kostnader för distribution genom försäkringsförmedlare. Efterfrågan på rådgivning kommer sannolikt inte heller att minska, vilket innebär att det på lång sikt bör finnas goda förutsättningar för distribution via försäkringsförmedlare. En annan möjlig konsekvens på längre sikt är att en ny marknad för oberoende rådgivare växer fram där försäkringsförmedlare tar betalt direkt av kunden, dvs. försäkringstagaren, i form av arvode. Som *SFM* påpekar kan förslagen medföra en ökad risk att individer med stort flyttbart kapital blir särskilt attraktiva för lågkvalitativ och prispresad rådgivning. Sammantaget bedömer dock regeringen, till skillnad från *SFM*, att det även fortsättningsvis bör finnas

företsättningar att tillhandahålla kvalificerad rådgivning. I det sammanhanget vill regeringen erinra om att det i lagen om försäkringsdistribution finns detaljerade regler om vilka krav som gäller vid tillhandahållande av försäkringsrådgivning. Det ankommer på Finansinspektionen att utöva tillsyn över att de reglerna följs.

Regeringen bedömer, till skillnad från *SFM*, att förslagen kommer att få begränsade konsekvenser i övrigt för distributionen av försäkringar eftersom de berör redan ingångna avtal. Som *SFM* påpekar medför visserligen en flytt av försäkringssparande i regel att ett nytt försäkringsavtal tecknas. Distributionen av den försäkringen och det avtalsförhållande som däri- genom uppstår berörs dock inte av förslagen i denna proposition.

SFM påpekar att förslagen även kommer att påverka fondförvaltare och att det inte analyseras i promemorian. Som anges i avsnitt 4.3 är fondförsäkringar anknutna till externt förvaltade värdepappersfonder eller specialfonder i vilka försäkringskapitalet kan placeras. Även i depåförsäkringar är det möjligt att göra placeringar i fondandelar. Fonderna förvaltas i huvudsak av fondbolag. Utbudet av fonder i de fond- och depåförsäkringar som omfattas av propositionens förslag varierar mellan försäkringsföretagen beroende på vilka fondförvaltare som försäkringsföretagen samarbetar med. Den föreslagna utvidgningen kommer sannolikt att påverka fondbolag i de fall försäkringstagare väljer att flytta försäkrings-sparandet till ett försäkringsföretag som inte har samma fondbud som det tidigare försäkringsföretaget. En ökad rörlighet på marknaden kan också leda till en ökad administrativ hantering för fondbolagen. Det har dock inte framkommit något annat än att fondbolagen har tillräckliga system och rutiner för att hantera en utvidgad flytträtt. Det försäkringskapital som omfattas av den föreslagna utvidgningen utgör också endast en begränsad del av den totala fondförmögenheten. Sammantaget bedömer regeringen att förslagen kommer att ha begränsade konsekvenser för fondbolagens och övriga fondförvaltares verksamhet.

Konsekvenser för myndigheter och domstolar

Finansinspektionen utövar tillsyn över att de aktörer på finansmarknadsområdet som berörs av förslagen i denna proposition driver sin verksamhet i enlighet med bl.a. lagar och andra författningar som reglerar deras verksamhet. Myndigheten ska även arbeta för att det finansiella systemet ger ett högt skydd för konsumenter. Förslagen förväntas inte öka antalet tillstånds- och tillsynsärenden i någon nämnvärd utsträckning. Regeringen bedömer därför att förslagen inte kommer att medföra ökade kostnader eller ökad arbetsbelastning för Finansinspektionen. Eventuella merkostnader för myndigheten ska hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Finansinspektionens beslut i tillstånds- och tillsynsärenden kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol. *Förvaltningsrätten i Stockholm* efterfrågar ett närmare resonemang om förslagets konsekvenser för domstolarna. Regeringen bedömer att förslagen inte kommer påverka antalet mål i förvaltningsdomstolarna eftersom det inte förväntas någon nämnvärd ökning av beslut från Finansinspektionen. Eventuella merkostnader för förvaltningsdomstolarna ska hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Förslagen i denna proposition kan få viss betydelse för marknadsföringen av fond- och depåförsäkringar eftersom de förväntas leda till ökad rörlighet på försäkringsmarknaden. Det innebär att även Konsumentverket utövar viss tillsyn på området enligt marknadsföringslagen (2008:486). Förslagen bedöms dock inte leda till nämnvärt ökade kostnader eller ökad arbetsbelastning för vare sig Konsumentverket eller de allmänna domstolarna. Eventuella merkostnader ska hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Övriga konsekvenser

Förslagen bedöms inte ha några offentligfinansiella effekter.

I avsnitt 8 föreslås att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2022. Det finns inte något behov av särskilda informationsinsatser med anledning av förslagen.

Förslagen bedöms i övrigt inte medföra några sådana konsekvenser som behöver redovisas enligt förordningen om konsekvensutredning vid regelgivning.

Förenlighet med EU-rätten

Förslagen bedöms vara förenliga med EU-rätten.

10 Författningskommentar

10.1 Förslaget till lag om ändring i försäkringsavtalslagen (2005:104)

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser till lagen (2007:123) om ändring i försäkringsavtalslagen (2005:104)

2. För försäkringsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet och inte förnyats därefter (*äldre försäkringar*) gäller 11 kap. 5 § i *den äldre lydelsen, om inte annat framgår av 3.*

3. *Bestämmelserna i 11 kap. 5 § i den nya lydelsen gäller även för äldre försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken.*

I 11 kap. 5 § försäkringsavtalslagen regleras bl.a. försäkringstagarens rätt att ändra en individuell personförsäkring i förtid genom återköp eller överföring (flytt). I övergångsbestämmelsen till lagen om ändring i försäkringsavtalslagen regleras vad som ska gälla för försäkringsavtal som har ingåtts före den 1 juli 2007 och inte förnyats därefter. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Enligt *punkt 2* gäller som huvudregel 11 kap. 5 § i *den äldre lydelsen* för äldre försäkringar. I punkten görs ett tillägg som definierar äldre försäkringar.

I *punkt 3*, som är ny, införs ett undantag från huvudregeln. Undantaget innebär att bestämmelserna i 11 kap. 5 § i *den nya lydelsen* ska tillämpas även på äldre försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättnings-

berättigade bär placeringsrisken, vilket i dag utgörs av fond- och depåförsäkringar. För bedömningen av om försäkringstagaren (eller annan ersättningsberättigad) bär placeringsrisken är det av betydelse i vilken utsträckning denne har möjlighet att fritt påverka hur de inbetalda premierna ska placeras. Det ska vidare beaktas om det är de ersättningsberättigade eller försäkringsbolaget som bär risken för värdeutvecklingen på försäkringskapitalet. Bedömningen av om en försäkring omfattas av bestämmelserna ska göras utifrån försäkringsavtalet. Det är inte relevant om de tillgångar som är anknutna till försäkringen innehåller kapitalskydd (garanti) av något slag, vilket kan vara fallet t.ex. i vissa fonder.

10.2 Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser till lagen (2021:130) om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

2. Bestämmelserna i 4 kap. 17 c § i den nya lydelsen tillämpas även vid återköp eller överföring enligt 11 kap. 5 § försäkringsavtalslagen (2005:104) i fråga om försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken och där försäkringsavtalet har ingåtts före ikraftträdandet.

I 4 kap. 17 c § försäkringsrörelselagen finns bestämmelser om ett försäkringsföretags avgifter i samband med återköp eller flytt avseende individuell personförsäkring. I övergångsbestämmelsen till lagen om ändring i försäkringsrörelselagen regleras vad som ska gälla i fråga om försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken, vilket i dag utgörs av fond- och depåförsäkringar, och där försäkringsavtalet har ingåtts före den 1 april 2021. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Ändringen i *punkt 2* innebär att bestämmelserna i 4 kap. 17 c § försäkringsrörelselagen ska tillämpas även vid återköp eller överföring i fråga om försäkringsavtal som har ingåtts före den 1 juli 2007.

10.3 Förslaget till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554)

1 kap.

2 § Lagen är inte tillämplig på företag som avses i 1 kap. 1 § första stycket lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag eller 1 kap. 1 § första stycket lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag, om inte annat är särskilt föreskrivet i dessa lagar.

Företag som enligt 1 kap. 1 § andra stycket lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag eller 1 kap. 1 § *tredje* stycket lagen om årsredovisning i försäkringsföretag är skyldiga att upprätta koncernredovisning enligt de lagarna är inte skyldiga att upprätta koncernredovisning enligt denna lag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att lagen inte är tillämplig på vissa företag och bestämmelser om att vissa företag inte är skyldiga att upprätta koncernredovisning. Övervägandena finns i avsnitt 7.

I *andra stycket* görs en ändring som innebär att bestämmelsen hänvisar till korrekt bestämmelse i lagen om årsredovisning i försäkringsföretag. Prop. 2021/22:74

9 kap.

1 § Ett företag som enligt 1 kap. 1 § andra stycket lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag eller 1 kap. 1 § *tredje* stycket lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag är skyldigt att upprätta koncernredovisning, ska minst en gång under ett räkenskapsår som omfattar mer än tio månader lämna en särskild redovisning (delårsrapport).

Delårsrapporten ska upprättas för en period mellan räkenskapsårets början och delårsperiodens utgång. Minst en delårsrapport ska, om inte något annat följer av 16 kap. 5 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden, omfatta en period av minst hälften och högst två tredjedelar av räkenskapsåret. I 16 kap. lagen om värdepappersmarknaden finns ytterligare bestämmelser om vilka företag som ska lämna delårsrapport.

Paragrafen innehåller bestämmelser om skyldighet för vissa företag att upprätta delårsrapport. Övervägandena finns i avsnitt 7.

I *första stycket* görs en ändring som innebär att bestämmelsen hänvisar till korrekt bestämmelse i lagen om årsredovisning i försäkringsföretag.

10.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag

1 kap.

4 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om

1. löpande bokföring, årsbokslut, årsredovisning och koncernredovisning i försäkringsföretag som omfattas av denna lag, och

2. den koncernredovisning som finansiella holdingföretag ska upprätta enligt denna lag.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om i vilken utsträckning denna lag och föreskrifter som meddelats med stöd av första stycket ska tillämpas i sådana företag som helt eller delvis undantagits från lagens tillämpning enligt 1 § *fyärde* stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om möjlighet för regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen att meddela närmare föreskrifter om vissa årsredovisningsfrågor. Övervägandena finns i avsnitt 7.

I *andra stycket* görs en ändring som innebär att bestämmelsen hänvisar till korrekt stycke i 1 §. Vidare görs språkliga ändringar.

7 kap.

1 § Försäkringsföretag som är moderföretag och sådana finansiella holdingföretag som avses i 1 kap. 1 § *tredje* stycket ska för varje räkenskapsår upprätta koncernredovisning enligt denna lag, om inte annat följer av 2 §.

Prop. 2021/22:74 Paragrafen innehåller bestämmelser om skyldighet för vissa försäkringsföretag att upprätta koncernredovisning. Övervägandena finns i avsnitt 7.

I *paragrafen* görs en ändring som innebär att bestämmelsen hänvisar till korrekt stycke i 1 kap. 1 §. Vidare görs en språklig ändring.

Sammanfattning av promemorian

Prop. 2021/22:74

Bilaga 1

Enligt nuvarande regler har en försäkringstagare inte lagstadgad rätt att få en individuell livförsäkring återköpt av försäkringsföretaget om försäkringsavtalet ingåtts före den 1 januari 2006. En försäkringstagare har inte heller rätt att överföra (flytta) värdet av en sådan försäkring till en annan försäkring om försäkringsavtalet ingåtts före den 1 juli 2007.

I promemorian behandlas frågor om en utvidgad rätt till återköp och flytt av individuella livförsäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken, vilket i dag utgörs av fond- och depåförsäkringar. Det föreslås att den lagstadgade rätten till återköp och flytt ska gälla oavsett när ett fond- och depåförsäkringsavtal har ingåtts. Därutöver föreslås att bestämmelserna i försäkringsrörelselagen om avgifter vid återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar ska tillämpas även i fråga om sådana försäkringsavtal som har ingåtts före den 1 juli 2007.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2022.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i försäkringsavtalslagen (2005:104)

Härigenom föreskrivs i fråga om försäkringsavtalslagen (2005:104)

dels att punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2007:123) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse,

dels att det i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2007:123) om ändring i den lagen ska införas en ny punkt, 3, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

2. För försäkringsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet och inte förnyats därefter gäller 11 kap. 5 § i äldre lydelse.

Föreslagen lydelse

2. För försäkringsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet och inte förnyats därefter (*äldre försäkringar*) gäller 11 kap. 5 § i den äldre lydelsen, om inte annat framgår av 3.

3. Bestämmelserna i 11 kap. 5 § i den nya lydelsen gäller även för äldre försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2022.

Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

Prop. 2021/22:74
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om försäkringsrörelselagen (2010:2043) att punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2021:130) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

2. Bestämmelserna i 4 kap. 17 c § i den nya lydelsen tillämpas även vid återköp eller överföring enligt 11 kap. 5 § försäkringsavtalslagen (2005:104) i fråga om försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken och där försäkringsavtalet har ingåtts före ikraftträdandet, *men efter den 30 juni 2007.*

Föreslagen lydelse

2. Bestämmelserna i 4 kap. 17 c § i den nya lydelsen tillämpas även vid återköp eller överföring enligt 11 kap. 5 § försäkringsavtalslagen (2005:104) i fråga om försäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken och där försäkringsavtalet har ingåtts före ikraftträdandet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2022.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden kommit in från Finansinspektionen, Fondbolagens förening, Försäkringsorganisationen Liv (FOLIV), Förvaltningsrätten i Stockholm, Kammarrätten i Göteborg, Konkursverket, Konsumentverket, Max Matthiessen AB, Nordnet Pensionsförsäkring AB, Regelrådet, Skatteverket, Sparbankernas Riksförbund, Svea hovrätt, Svensk Försäkring, Svenska Aktuarieföreningen, Svenska Bankföreningen och Svenska försäkringsförmedlares förening (SFM).

Därutöver har yttrande kommit in från Sveriges riksbank.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: FAR, Finansbolagens Förening, Företagarna, Föreningen Svensk Värdepappersmarknad, Försäkringsaktiebolaget Avanza Pension AB, Försäkringsjuridiska föreningen, Konsumenternas Försäkringsbyrå, Näringslivets regelnämnd, Stockholms universitet (juridiska fakulteten), Svenskt Näringsliv, Sveriges advokatsamfund, Sveriges konsumenter, Söderberg & Partners AB och Tjänstepensionsförbundet.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2021-11-01

Närvarande: F.d. justitieråden Ella Nyström och Mari Andersson samt justitierådet Petter Asp

En utvidgad rätt till återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar

Enligt en lagrådsremiss den 28 oktober 2021 har regeringen (Finansdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i försäkringsavtalslagen (2005:104),
2. lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Erik Cernjul och rättssakkunnige Jonas Sunding.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Finansdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 december 2021

Närvarande: statsrådet Johansson, ordförande, och statsråden Hallengren, Hultqvist, Damberg, Shekarabi, Ygeman, Linde, Ekström, Strandhäll, Eneroth, Ernkrans, Nordmark, Thorwaldsson, Gustafsdotter, Elger, Farmanbar, Danielsson, Karkiainen

Föredragande: statsrådet Johansson

Regeringen beslutar proposition En utvidgad rätt till återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar